

Asia: VM003:00/2017 VM/155/03.01.00/2018

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta sekä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 5 §, 6 § ja 7 §:n 1 momentin kumoamisesta

1. Yleiset kommentit lakiehdotuksesta

Celia (Näkövammaisten kirjasto) pitää lakia tärkeänä ja tarpeellisena. Digitaalisten palvelujen ja niiden saavutettavuuden parantaminen ei ole merkittävästi edennyt, kun se tähän asti on perustunut pääosin vapaaehtoisuuteen.

2. Kommentit lakiehdotuksen pykäliin ja yksityiskohtaisiin perusteluihin

1 luku: Yleiset säännökset

2 § Määritelmässä näkyy hyvin, että saavutettavuuden toteuttaminen edellyttää jatkuvaa ja koordinoitua toimintaa suunnittelusta ylläpitoon ja päivittämiseen. On hyvä, että vammaiset henkilöt nostetaan käyttäjäryhmänä esille.

3 § Soveltamisala:

Saavutettavuusvaatimusten tulisi koskea myös kolmannen osapuolen tarjoamia sisältöjä silloin, kun pääsy sisältöihin on palvelun käyttäjän lopullinen tavoite. Näin on esimerkiksi kirjastojen tarjoamien e-kirjapalvelujen suhteen: palvelun käyttäjän kannalta on aivan oleellista se, pääseekö hän esteettömästi lukemaan e-kirjan sisältöä vai ei. Jos palveluketju on saavutettava kirjan hakemisesta lainaukseen asti, mutta kirjan lukeminen ei onnistu avustavan teknologian avulla, yhdenvertaisuus ei toteudu. Tällaisissa tapauksissa palveluntarjoajilta pitäisi odottaa sisältöjen saavutettavuuden selvittämistä ja vähintään selkeää kuvausta siitä, missä kohdin sisältöjen saavutettavuus ei toteudu. Erityisen tärkeää tämä olisi korkeakoulujen opetuspalveluissa, joissa pelkästään digitaalisessa muodossa olevien aineistojen määrä kasvaa.

Ehdotuksen mukaan lakia ei sovelleta perusopetuslain, lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisessa opetuksessa, kun verkkosivusto tai mobiilisovellus tuotetaan varhaiskasvatuksen tai opetuksen yhteydessä ja sen käyttö tapahtuu rajatussa ryhmässä määräaikaaisesti. Perusteluissa kuitenkin todetaan: ”Mikäli varhaiskasvatuksen, opetuksen tai koulutuksen yhteydessä tuotettu palvelu otetaan pysyväisluonteiseen opetus- tai koulutuskäyttöön, tai käyttöön varhaiskasvatuksessa, tulee tällöin huolehtia digitaalisen palvelun saavutettavuuden toteutumisesta.” Olisi suotavaa, että lain perusteluissa selkeämmin kerrotaisiin, mitä määräaikaaisuudella ja pysyväisluonteisuudella tarkoitetaan. Käsitetäänkö esimerkiksi sähköiset ylioppilaskirjoitukset määräaikaaisiksi vai eivät?

On valitettavaa, että perusopetus ja toisen asteen opetusta on rajattu lain soveltamisalan ulkopuolelle, sillä saavutettavista oppimisympäristöistä ja digitaalisista materiaaleista hyötyisivät myös ne oppilaat, joille ei yhdenvertaisuuslain 15 §:n nojalla tehdä kohtuullisia mukautuksia. Esimerkiksi oppilaat, joilla on lukivaikeus ja joille olisi hyötyä pystyä muuntamaan tekstit ääneksi ruudunlukuohjelmien avulla.

2 luku: Viranomaisten digitaalisten palvelujen järjestäminen yleisölle

On hyvä, että edellytetään palvelun helppokäyttöisyyden varmistamista ja käytettävyyssarvioiteja tai -testejä.

3 luku: Digitaalisten palvelujen saavutettavuus

7 §: On erittäin hyvä, että lain perusteluissa avataan ymmärrettävyyttä viittaamalla selkeän ja hyvän yleiskielen ja tietyissä tapauksissa selkokielen käyttöön sekä ei-tekstimuotoisten aineistojen käyttöön sisällön esittämisessä. WCAG 2.0 -ohjeistuksen taso AA, johon saavutettavuusvaatimuksissa viitattaneen, ei oikeastaan sisällä vaatimuksia, jotka koskisivat tietojen ymmärrettävyyttä käyttäjien kannalta. Siksi ymmärrettävyyden määrittely tietojen ja käyttöliittymän toiminnan käsitettävyytenä käyttäjien kannalta katsottuna on erittäin kannatettava perustelu.

Olisi toivottavaa, että perusteluissa avattaisiin tarkemmin aikasidonnaisen median saavutettavuusvaatimusten toteuttamista. Edellytetäänkö kaikkien videotallenteiden tekstittämistä vai riittääkö videon sisältämän olennaisen informaation antaminen tekstivastineena?

8 § On kannatettavaa, että kohtuutonta rasitetta on arvioitava ennakolta.

10 § On toivottavaa, että saavutettavuuspalautteen antamiseen ensisijaisesti tarkoitettu lomakkeesta annetaan malli palveluntarjoajalle.

4 luku: Saavutettavuusvaatimusten valvonta ja oikeussuoja

12 §: On hyvä, että valvontaviranomaisen tehtäviin kuuluu yleisen ohjauksen ja neuvonnan antaminen. Erityisesti siirtymäaikana neuvontatarve lienee suurta, ja ohjaukseen ja neuvontaan pitäisi panostaa heti lain voimaantulon jälkeen merkittävästi. Toivottavaa olisi, että valvontaviranomainen on se taho, joka kertoisi, miten saavutettavuusvaatimuksia käytännössä tulkitaan ja sovelletaan. Erityisesti kielen ja sisällön ymmärrettävyydestä tulisi tarjota runsaasti ohjeistusta. Valvontaviranomainen voisi toimia koordinoivana tahona, joka keräisi ymmärrettävyyteen liittyviä ohjeistuksia eri organisaatioista. Jos valvontaviranomainen keskittyy vain neuvomaan WCAG-vaatimusten teknistä puolta, saavutettavuus ei käyttäjien kannalta edisty riittävästi. Saavutettavuuden systemaattinen huomioiminen myös sisällön selkeyden ja ymmärrettävyyden näkökulmasta olisi keskeistä palvelun saavutettavuudelle kokonaisuutena ja toisi merkittäviä taloudellisia hyötyjä asiakkaiden vähentyneiden yhteydenottojen ja digitaalisen palvelun käytön tuen vähentyneen tarpeen myötä.

5 luku: Erinäiset säännökset

Ei kommentteja.

3. Kommentit vaikutusten arviointiin

Ei kommentteja.

4. Muut kommentit

Ei kommentteja.

Ryömä Marketta
Celia - (Näkövammaisten kirjasto) / johtokunta